

EXPERIENȚA DE RĂZBOI A ARMATEI ROMÂNE

THE WAR EXPERIENCE OF THE ROMANIAN ARMY

Col. (ret) prof. univ. dr. Viorel ORDEANU*

Col. (r) prof. univ. dr. Benoni ANDRONIC **

Rezumat: Autorii articolului, plecând de la prevederea constituțională că România este un stat unitar și suveran, aflat în Europa Centrală, membru cu drepturi depline al Alianței Nord-Atlantice și al Uniunii Europene, cercetând istoria militară a nației române constată că este o putere militară cu tradiție, care își asigură securitatea națională și exportă securitate în Lumea Veche (Europa, Africa și Asia), în cadrul alianțelor politico-militare din care face parte.

Articolul este o cercetare a campaniilor militare, la care a participat Armata română în zburciunata istorie a națiunii pe care a apărut-o și evidențiază o serie de învățăminte deduse din victoriile și înfringerile suferite de aceasta.

Cuvinte cheie: Teritoriul Daciei; formarea poporului român; Țările Române; campanii militare; putere militară.

Abstract: Starting from the constitutional statement according to which Romania is a unitary and sovereign state, located in Central Europe, full member of North Atlantic Alliance and of the European Union, and conducting research in the military history of the Romanian nation, the authors have come to the conclusion that it is a military power by tradition, fully capable to ensure its national security and export security in the Old World (Europe, Africa and Asia), as part of its political and military alliances.

The article is an overview of the military campaigns that Romanian Army

---

* Cercetător științific gr.1, în Centrul de Cercetări Științifice Medico-Militare, Doctor în medicină, Profesor la Universitatea Titu Maiorescu, București.

** Profesor consultant la Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, membru corespondent al Academiei Oamenilor de Știință din România.

took part in during the stormy history of the nation it defended, and also presents a series of lessons learned from this army's victories and defeats.

Keywords: Dacian territory; birth of the Romanian; Romanian Countries; military campaigns; military power.

Introducere

În *Antichitate*, o parte din regatul *Dacia* (Figura 1) a fost cucerit de romani și s-a format poporul daco-roman. *Dacia* era o putere militară care și-a extins teritoriul în toate direcțiile: în est a învins sciții, până la actuala Odesa, în nord celții, până la actualul Lvov, în vest panonii până la actuala Budapesta, iar în sud tracii până la actualul Burgas.¹

Figura 1. Teritoriul Daciei²

În *Evul Mediu*, ca urmare și a migrațiilor dinspre Asia (slavi, germanici, cumani etc.) s-a format *poporul român*, care a păstrat majoritar

¹ Daniel Guță, *Cât de întinsă a fost Dacia antică. Regele care i-a lărgit cel mai mult granițele, dar nu a reușit să aducă pacea în ținut*, disponibil la https://adevarul.ro/locale/hunedoara/cat-intinsa-fost-dacia-antica-regele-i-a-largit-mai-granitele-nu-reusit-adauca-pacea-tinut-1_593002815ab6550cb8aaca21/index.html, accesat la 02.09.2019.

² *Cultura și civilizația dacică*, Wikipedia, disponibil la https://ro.wikipedia.org/wiki/Cultura_și_civilizatia_dacica, accesat la 02.09.2019.

limba, religia, obiceiurile și organizarea moștenite de la romani. După retragerea romanilor, formațiunile statale (*romaniile*) formate pe teritoriul Daciei, mai mult sau mai puțin independente, s-au coagulat ulterior sub forma celor trei țări românești: *Țara Românească* (Valahia), *Moldova* și *Transilvania*. Pe la 1600, acestea au fost reunite temporar de domnitorul Mihai Viteazul (fiul lui Pătrașcu Vodă și al prințesei Theodora, descendentă a familiei imperiale bizantine a Cantacuzinilor) și țara figura în documentele Vaticanului sub numele de Dacia.³

În aceasta perioadă armatele țărilor române au fost implicate în nenumărate lupte de apărare împotriva tuturor vecinilor sau migratorilor, în lupte între ele (din motive politice) și în campanii în afara granițelor. Astfel, un corp de oaste condus de Vlad Țepeș a luptat pentru apărarea Constantinopolului⁴, armata Țării Românești condusă de Constantin Brâncoveanu a participat la asediul turcilor asupra Vienei⁵, Ștefan cel Mare a luptat în Pocuția cu polonezii⁶, Vintilă Vodă a participat cu un corp de oaste la campania turcilor de cucerire a Caucazului⁷, iar transilvănenii participau la războaiele Imperiului Habsburgic. Rezultă clar că toate aceste bătălii și războaie nu erau în interes național, ci din interesul politic al conducătorilor vremelnici, români sau străini, care foloseau forța de muncă și de luptă după bunul lor plac.

La începutul *Epocii Moderne* cele trei țări românești se aflau în stare

³ Daniel Guță, Dacii din Arhivele Vaticanului. Cât adevăr ascunde cea mai bizară teorie a conspirației despre strămoșii noștri, disponibil la https://adevarul.ro/locale/hunedoara/dacii-arhivele-vaticanului-adevar-ascunde-cea-mai-bizara-teorie-conspiratiei-despre-stramosii-nostri-1_59f34ba15ab6550cb88b08b7/index.html, accesat la 03.09.2019.

⁴ Voievozi români în lupta antiotomană, Google sites, disponibil la <https://sites.google.com/site/eivsite1/voievozi-romani-in-lupta-antiotomana>, accesat la 03.09.2019.

⁵ Dragoș Ungureanu, „Condica vistieriei Țării Românești din perioada lui Constantin Brâncoveanu, 1694- 1703”, în Studii și Materiale de *Istorie Medie*, disponibil la <http://www.cimec.ro/istorie/Condica-vistieriei-tarii-romanesti-Brancoveanu/index.html>, accesat la 04 09 2019.

⁶ Lupta de la Codrîi Cosminului- cea mai mare victorie a lui Ștefan cel Mare asupra Poloniei, disponibil la <http://www.istorie-pe-scurt.ro/lupta-de-la-codrii-cosminului-cea-mai-mare-victorie-a-lui-stefan-cel-mare-asupra-poloniei/>, accesat la 04.09.2019.

⁷ Gemil Tahsin, „*Românii și Otomanii în secolele XIV XVI*”, Editura Academiei Române, pdf., disponibil https://www.academia.edu/35409845/tahsin_gemil_romanii_si_otomanii, accesat la 05 09 2019.

de vasalitate față de marile imperii vecine: Imperiul Otoman, Imperiul Habsburgic și Imperiul Țarist. După Revoluția din 1848, conștiința națională, prezentă tradițional în rândul populației românești, s-a activat, iar intelectualii români, școliți în Europa Occidentală, au stimulat românismul.

Alegerea colonelului Alexandru Ioan Cuza ca domnitor, în cele două principate, fusese motivul care a stat la baza determinării puterilor europene să permită unirea Moldovei și a Munteniei.⁸

Ca urmare, în 1859, prin voința populară exprimată prin vot, s-au unit Moldova și Țara Românească sub denumirea de *Principatele Române Unite*. Domnitorul Alexandru Ioan Cuza, colonel de cavalerie, a folosit pentru prima dată numele de *România*, a stabilit capitala la București și a adoptat drapelul tricolor,⁹ format din contopirea celor două drapele. El a unit și cele două armate, marcând momentul cu o defilare comună la Focșani, pe fosta graniță; a organizat o singură armată, după model francez, și acesta este considerat actul de naștere al *Armatei române*.

Războaie, bătălii și campanii militare ale Armatei române

În anul 1866, la conducerea României a venit prințul german Carol de Hohenzollern-Siegmaringen, care era ofițer de artilerie. Acesta a reorganizat armata după model german, a modernizat înzestrarea: uniforme, puști, artilerie, fortificații, nave (prima navă cu motor a flotei române, șalupe torpiloare) etc., în vederea unui război de independență față de Turcia. În 1870, prințul Carol a participat, ca ofițer german, la Războiul franco-prusac și a fost avansat la gradul de mareșal al Prusiei¹⁰. În 1877, când rușii au pornit războiul contra turcilor, armata rusă, comandată de arhiducele Nicolae, a avut mari dificultăți și a apelat la ajutorul României. Prințul domnitor Carol, fiind mai mare ca rang și ca grad militar, a pus condiția ca Armata română să fie sub comanda sa. Strategia adoptată a fost simetrică față de cucerirea Daciei de către Împaratul Traian: acesta trecuse Dunărea

⁸ Eugen Siteanu, „Semnificația urcării pe tron a regelui Carol I-ul”, în *Revista de Științe Militare*, Nr. 1(42), Anul XVI, 2016, p. 52.

⁹ Luminița Cebotaru, București, Capitala de 150 de ani, jurnalul.ro, disponibil la <https://jurnal155-de-ani-bucuresti-capitala-romaniei>, accesat la 05 09 2019.

¹⁰ Mircea Brie and Ioan Horga, *International Relations from the Balance of Powers to the end of the European Concer*, University of Oradea, Romania, PDF, dispoibil pe Internet, https://mpr.a.ub.uni-muenchen.de/MPPRA_paper_44566

pe pod de vase pe la Drobeta (unde ulterior a fost construit faimosul pod de către Apolodor din Damasc) și concomitent în sudul Dobrogei, la Adamclisi. Carol a trecut Dunărea în sens invers, pe pod de vase la Calafat, pentru a ataca fortificațiile de la Vidin și concomitent pe la Brăila, pentru a ataca în Dobrogea la gurile Dunării și porturile de la Marea Neagră. Deci, o direcție principală și o direcție secundară. Mobilizarea a fost un exemplu de organizare: tinerii, în majoritate țărani, au fost chemați la încorporare (cu mențiunea să aibe: opinci, căciulă, ploscă cu apă, traistă cu branză uscată și mămăligă coaptă) și în condițiile precare de comunicații și transporturi de atunci, s-a încheiat în doar două săptămâni. De remarcat este că, studenții români din străinătate s-au înrolat cu toții, alături de militarii profesioniști. Armata română, în efectiv de 70 000 combatanți, a învins în bătăliile de la Plevna, Smârdan, Vidin etc., forțe mult mai numeroase.¹¹

În aceste bătălii s-a văzut eficiența noilor tunuri Krupp cu țeavă ghintuită, față de artileria turcă; precizia artileriei grele care a bombardat balistic navele cu bordaj blindat; al șalupelor-torpiloare cu torpilă de scondru (la capătul unei prăjini) cu care a scufundat nava-amiral a flotei turce; a serviciului sanitar (organizat și condus de generalul medic și farmacist Carol Davila), precum și a logisticii în general. Despre vitejia Armatei române s-a scris elogios în toată Europa.¹²

Dar, câștigarea unor bătălii, chiar prestigioase, nu înseamnă și câștigarea războiului. La defluire, în 1878, armata rusă a ocupat Bucureștiul și o bună parte din România (și nu avea să fie pentru ultima dată), a cerut Basarabia și gurile Dunării etc. Carol s-a retras cu Armata română în Oltenia (Valahia Mică) pentru a arăta că nu cedează, și a cerut sprijinul puterilor europene. Iată cum un aliat poate să devină dușman. Dar, la Congresul de la Berlin, din același an, a fost recunoscută independența României, care includea și Dobrogea, precum și controlul Gurilor Dunării. Din punctul de vedere al puterilor europene, s-au pus bazele *coridorului European de transport nr. VII*, cum îl numim astăzi.

După 1878, Armata română a fost reorganizată și modernizată, iar

¹¹ Andrei Avram, *Războiul de independență, Historia, disponibil la <https://www.historia.ro/general/articol/razboiul-de-independenta>, accesat la 06 09 2019.*

¹² Efortul militar al României, Muzeul Național, IV, pdf, București, 1978, pp. 25-33, disponibil la http://www.mnir.ro/wp-content/uploads/PDF/publicatii/muzeul_national/-Muzeul-National-IV-1978.pdf, accesat la 06 09 2019.

România a fost considerată ca o *putere militară* în Europa. În 1881, Prințul Carol, domnitor al României și comandant suprem al Armatei române, a fost încoronat ca regele Carol I al României. În anul 1888, a comandat în Marea Britanie un crucișetor, pe care l-a botezat cu numele reginei. Crucișetorul Elisabeta,¹³ înarmat cu tunuri de 150 mm și torpile, a câștigat cursa mondială de viteză pe mare, fiind considerat cea mai rapidă navă din lume. La sfârșitul secolului XIX se înființează și prima unitate de aerostațieri, cercetași aeriени și observatori de artilerie cu baloane captive, la Pantelimon.¹⁴

În 1907, a avut loc în România cea mai mare răscoală țărănească, din cauze economice și stimulată, probabil, de Revoluția rusă din 1905. Țăranii răsculați au asediat unele orașe, considerând că răul vine de la orașeni. Poliția și jandarmii nu au putut să facă față, așa că a fost trimisă armata (infanterie, cavalerie, artilerie) să apere orașele și să atace satele implicate. Urmările au fost tragice, iar guvernul liberal s-a acoperit de rușine.

Din primul deceniu al secolului XX au început și preocupările românești pentru aeronautică, inginerii Aurel Vlaicu și Traian Vuia construiesc primele avioane românești, care se alătură celor achiziționate din Franța. În 1910, are loc *primul zbor militar românesc*¹⁵, în cadrul manevrelor militare, când pilotul Aurel Vlaicu transmite un ordin scris al comandantului armatei, regele Carol I, aflat în Muntenia, către șeful Marelui Stat Major, prințul Ferdinand, aflat în Oltenia.

În 1912, se declanșează Primul Război Balcanic¹⁶, în care Turcia este atacată de Bulgaria și alte țări, pentru eliberarea unor teritorii din Peninsula Balcanică. Puterile europene vin în ajutorul Imperiului Otoman pentru a nu se crea haos în Balcani. România participă cu crucișetorul Elisabeta, care

¹³ Dan Eugen Sambra, Crucișătorul „Elisabeta”: Vasul amiral al Marinei Române înainte de Primul Război Mondial (partea I – 1887-1893), Historia, disponibil la <https://www.historia.ro/sectiune/general/articol/crucisatorul-elisabeta-vasul-amiral-al-marinei-romane-inainte-de-primul-razboi-mondial-partea-i-1887-1893>, accesat la 07.09.2019.

¹⁴ Istoric, *Forțele Aeriene Române*, disponibil la http://www.roaf.ro/?page_id=121, accesat la 07.09.2019.

¹⁵ Răzvan Mihăeanu, 17 iunie 1910 - Aurel Vlaicu - Primul zbor din istoria aviației române, România Militară, disponibil la <https://www.rumaniamilitary.ro/17-iunie-1910-aurel-vlaicu-primul-zbor-din-istoria-aviatiei-romane>, accesat la 07.09.2019.

¹⁶ Cristina Zetu, Războaiele Balcanice, disponibil la <https://prezi.com/ycpectkyhdko/-razboaiele-balcanice/>, accesat la 09.09.2019.

intră în componerea flotei multinaționale din Bosfor, care apăra Turcia și care a dus și o subunitate de infanterie marină pentru apărarea sectorului Ambasadei române de la Istanbul. În Războaiele Balcanice se evidențiază și tânăra aviație militară română, cu misiuni de recunoaștere aeriană și de observatori de artilerie, pe frontul româno-bulgar.

În 1913, se declanșează Al Doilea Război Balcanic, în care Armata română atacă Bulgaria, trecând Dunarea pe pod de vase la Zimnicea, obține o serie de victorii, ocupă Cadrilaterul (bulgarii voiau să ocupe Dobrogea), dar din cauza unei epidemii cumplite de holeră (prost gestionată) trebuie să se retragă, fiecare cum poate. În total, pierderile umane ale beligeranților au fost de 122 000 morți în luptă, 20 000 ca urmare a rănilor (suprainfectării) și 82 000 ca urmare a bolilor (contagioase); de notat că pe atunci încă nu existau antibiotice. Profesorul Cantacuzino conduce personal lupta antiepidemică¹⁷, tratează militarii și civilii în Bulgaria, în Dobrogea și la Brăila, face spitale de campanie pentru contagioși și reușește să stingă epidemiile. Era nevoie de cantități atât de mari de vaccin antiholeric, încât nu mai erau recipienți disponibili și folosește inclusiv uriașul său samovar, pe care îl avea în birou (și care astăzi se află în micul muzeu Cantacuzino). Succesul său a rămas în literatura de specialitate ca *marea experiență românească*.

În 1914, începe, tot în Balcani, Primul Război Mondial, dar România era atât de epuizată după războaie și epidemii, încât rămâne neutră. Regele Carol I, ca german și ofițer german, ar fi dorit o alianță cu Germania, dar fiind cetățean român (trecuse și la ortodoxie), realiza că interesul României este alături de Franța. Dacă ar fi învins alături de Puterile Centrale recâștiga Basarabia, dar pierdea Dobrogea, dacă ar fi câștigat alături de Antantă lua Transilvania, Banatul și Bucovina, dar nu mai putea să ia Basarabia. Dilema a fost rezolvată prin decesul regelui, cum s-a spus de *inimă rea*. A urmat la tron regele Ferdinand (ofițer de infanterie), care în 1916, s-a aliat cu Franța, a atacat Austro-Ungaria, a primit ajutor militar în trupe de la ruși și în armament modern de la francezi. Misiunea Militară Franceză, condusă de generalul Henry Berthelot, a adus specialiști cu experiență în războiul modern, mitraliere, artilerie grea, muniție, obuze chimice, autovehicule

¹⁷ Ion Giurcă, „Epidemia de holeră din Bulgaria din anul 1913 - consecințe asupra armatei române”, în *Revista de istorie militară*, nr. 3-4/2013, pp. 78-79.

blindate, avioane, căști de metal, măști antigaz etc., iar Misiunea Medicală Franceză¹⁸ aduce medici specialiști în tactica sanitară, chirurgie de campanie și boli infecțioase, infirmiere, medicamente, pansamente, autoambulante, autoradiologice și alte echipamente medicale¹⁹. Toate acestea erau aduse pe *ruta nordică*, adică Franța – Oceanul Atlantic – Oceanul Arctic – Rusia – România, la Iași, transportul durând peste o lună. Pentru camarazii francezi căzuți la datorie în România a fost ridicat un monument în parcul Cișmigiu din București.

La izbucnirea Revoluției ruse, trupele rusești, aflate pe front, refuză să mai lupte sau părăsesc pozițiile. Armata română, aflată deja în retragere în Moldova, încearcă să acopere golurile. Germanii trec la ofensivă, cu pregătire de artilerie, inclusiv obuze chimice, dar riposta românească, cu tunurile grele franceze, distruge bateriile germane; își găsește sfârșitul și un maior german, laureat al Premiului Nobel pentru Chimie, adus tocmai pentru atacurile chimice. Unitățile românești înving și în luptele defensive și în cele ofensive și reușesc să împingă frontul spre vest. Dar, soldații ruși *revoluționari* sunt nemulțumiți de rezistența românilor, au loc altercații și chiar lupte între aliați, orașul-port Galați este bombardat de artileria rusă.²⁰ Armata română este în situația de a se lupta în vest cu austro-ungarii și germanii, în sud cu bulgarii și germanii și în est cu aliații ruși. Așa că, după retragerea la Iași, nu mai putea fi vorba de următoarea retragere planificată în Rusia la Harkov (regele, guvernul, Marele Stat Major și profesorul Cantacuzino).²¹ Tezaurul Băncii Naționale era deja expediat la Moscova, *în siguranță*, atât de sigur că nici până în prezent nu a fost restituit. Se incheie un armistițiu și Armata română este demobilizată.

Dar, evoluția situației internaționale este imprevizibilă. Revoluția rusă,

¹⁸ Otilia Bălinișteanu, Misiunea Franceză, „o-bula-de-oxigen-pe un trup muribund”, în *Ziarul Lumina din 22 februarie 2018*, disponibil la <https://ziarullumina.ro/interviu/-misiunea-franceza-o-bula-de-oxigen-pentru-un-trup-muribund-130955.html>, accesat la 09.09.2019.

¹⁹ Idem.

²⁰ Bogdan Condurățeanu, *Bătălia pentru Galați. 12 ianuarie 1918, România Digitală*, disponibil la <https://www.romaniadigitala.ro/blog/batalia-pentru-galati-12-ianuarie-1918/>, accesat la 10.09.2019.

²¹ Cel mai greu an din Primul Război Mondial, disponibil la <https://www.digi24.ro/special/-campanii-digi24/triumful-unei-natiuni/cel-mai-greu-an-din-primul-razboi-mondial-620949>, accesat la 10.09.2019.

care făcuse Rusia republică și încheiase războiul, este zdrobită în același an de Revoluția bolșevică a lui Lenin. Urmează să se proclame Rusia sovietică (care includea și coloniile rusești din sudul Siberiei); Ucraina sovietică (cu granița de vest pe Carpații Orientali); Ungaria sovietică (cu granița de est pe Carpații Orientali) deci vecină cu Ucraina, iar în Germania împăratul Wilhelm al II-lea abdică și începe revoluția. Ceva mișcări revoluționare erau și în Bulgaria, revoluționari ce își doreau, ca granița de nord să fie pe Delta Dunării, devenind astfel, vecini cu Ucraina sovietică,²² dar și în Franța. Practic, România ar fi rămas doar cu Muntenia și Oltenia, ca o insulă pierdută în oceanul sovietic. Numai că politica internațională nu se face numai după cum vor marile puteri. Lenin, supărat din cauza dorinței de independență a Ucrainei, trimite Armata roșie rusă și distruge Armata roșie ucraineană. Populația germană este pentru republică, dar împotriva revoluției și aceasta este înăbușită. Românii nu doreau ca ungurii să ocupe Transilvania. Generalul Berthelot, care își terminase misiunea în România, fusese numit comandantul armatei aliate din Balcani, cu comandamentul la Salonic. Pentru a ajuta România să lupte în vest, în toamna anului 1918, pornește cu armata lui spre nord, trece Dunărea, eliberând regiunea de rămășițele armatelor Puterilor Centrale (alungarea forțelor germane din România)²³, asigurând astfel, spatele Armatei române. Armata se remobilizează rapid, soldații au experiența de război, unitățile sunt dotate cu armament modern, și ajută și de românii din Transilvania, eliberează întregul teritoriu românesc, până la Tisa, hotarul tradițional. Deoarece exista riscul unui contraatac dinspre Ungaria, regele Ferdinand supraveghează personal trecerea Tisei²⁴ pentru a ataca Budapesta și a înăbuși revoluția

---

²² Campania din Balcani (Primul Război Mondial), Wikipedia, disponibil la [https://ro.wikipedia.org/wiki/Campania_din_Balcani_\(Primul_Razboi_Mondial\)](https://ro.wikipedia.org/wiki/Campania_din_Balcani_(Primul_Razboi_Mondial)), accesat la 10.09.2019.

²³ Aurel V. David, Generalul Berthelot – un francez cu inimă de român, text extras din volumul Studii de istorie a înălțării și declinului nației românești, Editura TENPUS DACOROMÂNIA COMITERRA, București, 2006, pp. 449-476, disponibil la <http://fscro.eu> › generalul-berthelot-un-francez-cu-inimă-de-roman, accesat la 22.09.2019.

²⁴ Ziarul Românul din 12 august 1919, nr. 84, Vizita suveranilor pe frontul Tisei, disponibil http://documente.bcuculuj.ro/web/bibdigid/periodice/romanul/1919/BCUCLUJ_FP_P2581_1919_008_0084.pdf, accesat la 10.09.2019.

bolșevică. Divizia de cavalerie ajunge prima, intră în Budapesta ²⁵ (Figura 2) și constată că revoluția tocmai fusese înăbușită de populație, dar noul guvern voia în continuare anexarea Transilvaniei. O bună parte a Ungariei, inclusiv Budapesta, a fost ocupată temporar de Armata română pentru a împiedica anexarea teritoriilor românești (Figura 3).

Figura 2. Intrarea în Budapesta a brigăzii române de cavalerie²⁶

---

²⁵ Gheorghe Moise, Campania armatei române în Ungaria, disponibil la <https://ro.historylapse.org/campania-armatei-romane-in-ungaria-in-primul-razboi-mondial>, accesat la 11 09 2019.

²⁶ Idem.

Figura 3. Ocuparea temporară a Budapestei²⁷

România avea să fie întregită și cu celelalte teritorii românești, formând România Mare, din 1918, până în 1940, când a fost obligată să cedeze o parte din ele, fără luptă. După 1944, România are dimensiunile actuale: 237 mii km² de uscat în proiecție plană, plus suprafața maritimă adiacentă, însumând o suprafață reală totală de peste 300 mii km². Populația a fost într-o dinamică permanentă, a crescut și a scăzut, fiind în prezent de cca. 21,5 milioane locuitori, dintre care peste 85% români, 97% creștini, majoritar ortodoși, cu o densitate de peste 90 locuitori/km².²⁸ Ca marime și putere economică, România este a șaptea țară a Uniunii europene și ocupă locul 45 în lume, situându-se în primul sfert al ierarhiei mondiale. Se spune despre România că este cea mai mare țară mică sau cea mai mică țară mare.

La tratativele de pace de la Paris, din 1920, la care au participat toate puterile implicate, delegația română a fost formată din Brătianu, Titulescu, Cantacuzino, mareșalul Averescu și alții.²⁹ A fost ratificată componența

²⁷ Idem.

²⁸ Unirea cea Mare de la 1918 - act românesc și european, disponibil la <https://www.politiadefrontiera.ro/ro/main/i-unirea-cea-mare-de-la-1918--act-romanesc-si-european-14739.html>, accesat la 11.09.2019.

²⁹ Viorel Virgil Tilea, „Acțiunea diplomatică a României, nov. 1919 – Mart. 1920”, Tipografia poporului Sibiu, 1925, pp. 14-21, disponibil la <http://dspace.bcucuj.ro/handle/123456789/-72885>, accesat la 11 09 2019.

României Mari, iar regele Ferdinand, supranumit *Întregitorul*, care a fost încoronat simbolic la Alba Iulia, ca și Mihai Viteazul, a înțeles că Armata trebuie reorganizată și modernizată. Aceasta s-a făcut după model francez, introducându-se în dotare tancuri, avioane, artilerie antiaeriană, artilerie de câmp (tunul francez de 75 mm era cel mai bun din lume), nave de luptă, inclusiv distrugătoare și monitoare fluviale (a realizat cea mai puternică flotilă fluvială din lume) etc.³⁰

După moartea regelui Ferdinand urmează o perioadă critică, îi succed prinți militari: nepotul, Mihai I, apoi fiul Carol al II-lea și din nou Mihai. Aceștia au intuit războiul, s-au apropiat de marile puteri europene, au construit linii de fortificații pe Nistru, au întărit flota maritimă (distrugătoare, submarine, vedete torpiloare etc.), au înființat fabrica de avioane la Brașov (România era al 4-lea producător mondial de avioane militare, iar avionul românesc IAR 80 a fost cel mai rapid avion de vânătoare înainte de Al Doilea Război Mondial), hidroaviația (cu aparate românești), artileria de coastă, au împădurit porțiunile de litoral cu risc de debarcare; pe plan social au făcut construcții duale: soseaua și cartierul Bucureștii Noi, complexul sportiv Tineretului, parcul Herăstrau etc. Din cauza framântărilor politice violente, armata a intervenit împotriva loviturilor de stat fasciste din 1939 și 1941³¹.

În 1941, după o perioadă de neutralitate, România intră în Al Doilea Război Mondial împotriva URSS, pentru a-și recupera teritoriile răpite: Basarabia, Bucovina, Herța și Insula Șerpilor; nu se aliază cu Germania, dar luptă împreună cu aceasta și cu aliații acesteia. După atingerea obiectivului, mareșalul Antonescu nu oprește înaintarea, ci participă în continuare la efortul de război german împotriva sovieticilor, din același motiv ca în Primul Război Mondial. Unități române ajung să lupte pe Don, pe Volga și în Munții Caucaz, aproape egalând recordul istoric de distanță. De subliniat că unitățile românești, mult mai slab dotate decât cele germane, au luptat la egalitate cu rușii; s-au evidențiat vânătorii de munte, marina și aviația. În

---

³⁰ Constantin Comeanu, *Armata română, consolidarea statului și afirmarea națiunii române*, disponibil la <https://www.aesgs.ro/armata-romana-consolidarea-statului-si-afirmarea-natiunii-romane-1/>, accesat la 11 09 2019.

³¹ Gheorghe Buzatu, „*România sub imperiul haosului 1939-1945*”, PDF, <https://ro.scribd.com/document/40429599/Romania-Sub-Imperiul-Haosului>, accesat la 12 09 2019.

condițiile grele de circulație, rețea rutieră slab dezvoltată și câmpuri acoperite de noroi sau zăpadă, în care autovehiculele și blindatele germane se blocau, cavaleria română și artileria tractată de cai puteau să înainteze conform planului. Gl.-mr. Corneliu Suciu își amintește: „eram soldat și mășăluam cu pușca pe umăr prin Basarabia eliberată, și cântam marșul *Vrem Ardealul!*”³². Când Armata roșie, sprijinită tehnic de SUA, respinge atacul german, și Armata română se retrage, treptat, până în Moldova.

În 1944, era evident riscul de înfrângere al Armatei române, și exista pericolul să se încheie războiul având pierderi teritoriale și în est și în vest, sau chiar mai rău, Regele Mihai I anunță la radio proclamația prin care România nu mai luptă împotriva URSS și invită armata germană să se retragă neîntarziat de pe teritoriul ei. Dar, germanii, așa cum au făcut în Italia și în Grecia, încearcă să cucerească România: bombardează aerian Bucureștiul și încearcă să-l ocupe, încearcă să bombardeze cu artileria Constanța și să o ocupe. Un rol important în evitarea bombardării orașului l-a avut contraamiralul Horia Macellariu.³³

După lupte scurte, dar hotărâte, germanii trebuie să se retragă, întreaga armată era împotriva lor, ca și marea majoritate a populației. La această atitudine au contribuit resentimentele profunde antigermane date de pierderea teritoriilor românești (Figura 4) în favoarea aliaților Germaniei (URSS, Ungaria și Bulgaria) prin *Dictatul de la Viena*,³⁴ precum și atitudinea disprețuitoare a germanilor față de români, care se resimte până

³² George Achim, „Revolte-și consimțiri”, disponibil la <https://ro.scribd.com/doc/-49480053/17602072-George-Achim-Revolte-Si-Consimtiri>, accesat la 12 09 2019.

³³ Horia Macellariu, în *calitatea sa de fost locțiitor al viceamiralului german Helmuth Brinkman, comandant al Comandamentului german „Amiral Marea Neagră”, a luat legătura cu acesta, care avea dispoziții să nu cedeze Constanța, să lupte pentru menținerea ei cu orice preț și să captureze flota română. Amiralul român s-a deplasat la bordul puternicei baterii germane „Tirpitz”. În cartea sa de memorii, „În plin uragan”, amiralul român a descris felul în care a decurs discuția sa cu amiralul german: „Între patru ochi, am examinat împreună situația și l-am determinat să se retragă fără luptă și distrugeri, care ar fi făcut victime în populația nevinovată. (...) Deci, bătălia dintre flota germană și flota română s-a dat între mine și amiralul Brinkmann, în bateria germană Tirpitz.” Ca urmare a acestor discuții, flota germană s-a retras fără luptă la 25 august 1944, disponibil la https://ro.wikipedia.org/wiki/Horia_Macellariu, accesat în 14 10 2019.*

³⁴ Dictatul de la Viena drumul spre pierzanie, Istorie pe scurt, disponibil la <http://www.istorie-pe-scurt.ro/dictatul-de-la-viena-drumul-spre-pierzanie>, accesat la 14 09 2019.

astăzi.

Figura 4. Pierderea teritoriilor românești prin Dictatul de la Viena.³⁵

Armata română a luptat eroid pentru eliberarea Transilvaniei și a continuat (din aceleași motive strategice) lupta în Ungaria, Cehoslovacia și Austria, până la sfârșitul războiului, fiind cel de al patrulea contributor la înfrângerea Germaniei. Dar, la încheierea păcii, România a fost considerată țară învinsă și a plătit despăgubiri grele.³⁶

După terminarea războiului, trupele sovietice au rămas și în România, unele aproape 14 ani, ca trupe de ocupație, au sprijinit răsturnarea regimului (abdicarea regelui, aducerea la putere a comuniștilor, naționalizări etc). Apoi, pe 9 august 1946, odată cu reducerea și reorganizarea armatei au fost dați afară aproape 9000 de ofițeri competenți, care luptaseră pe front și care aveau experiența celui de-Al Doilea Război Mondial. Au fost înlocuiți cu elemente aduse direct din producție, fără nici o pregătire militară, dar atașate idealurilor comuniste. În același timp, pentru o mai bună supraveghere a Armatei Române, sovieticii au trimis la toate comandamentele consilieri – în realitate, ofițeri ai serviciilor secrete.³⁷ S-a renunțat la uniforma tradițională a Armatei Române și a fost adoptată o uniformă de inspirație

³⁵ Idem.

³⁶ Ion Calafeteanu, Spolierea României la Tratatul de Pace de la Paris, Historia, disponibil la <https://www.historia.ro/sectiune/general/articol/spolierea-romaniei>, accesat la 15.09.2019.

³⁷ Din Istoria Armatei Române (1948 – 1989) – Pagini uitate, pagini necunoscute, disponibil la [www.rador.ro/ROMANIA/Istorie orală](http://www.rador.ro/ROMANIA/Istorie%20oral%C3%A2), accesat la 17.09.2019.

sovietică. Au fost traduse și implementate regulamentele militare sovietice. Cum la sfârșitul războiului industria națională de apărare a fost distrusă (fabricile noastre de armament au fost închise), tehnica de luptă (avioane, tancuri, piese de artilerie, armament ușor etc.), uneori inferioară celei existente în dotare, a fost importată din URSS. Apoi s-a trecut la confiscarea sau distrugerea parțială a flotei și a aviației, desființarea vânătorilor de munte și a cavaleriei. Unii militari s-au retras în munți și au organizat subunități de partizani, în așteptarea zadarnică a trupelor americane,³⁸ fără să știe că acordul secret dintre Churchill și Stalin stabilise clar împărțirea Europei după război, iar România fusese vândută URSS contra Greciei. După moartea dictatorului Stalin situația s-a mai relaxat. Treptat armata a început modernizarea și formarea de unități noi: avioane cu reacție, rachete, radiolocație, tancuri, nave etc, toate de producție sovietică. În 1956, revoluția ungară antisovietică a pus în stare de alarmă armata română, în special din cauza lozincilor de revendicare a Transilvaniei, ceea ce a transformat simpatia discretă a românilor în ură fățișă. În 1958, la semnarea Tratatului cu URSS, prin care își retragea complet trupele de ocupație, exista un puternic curent de opinie antisovietic, întărit de poveștirile foștilor combatanți, ale prizonierilor repatriați și de zvonurile care aveau o extraordinară putere de circulație. Armata română a fost în alarmă de luptă în perioada crizei rachetelor din Cuba (1961), când rachetele nucleare ale URSS vizau teritoriul SUA, ca răspuns la rachetele nucleare americane care vizau teritoriul URSS, și exista riscul izbucnirii unui război nuclear. În această perioadă s-a stabilit că unitățile militare străine nu pot intra în țară decât cu aprobare, iar pe teritoriul României nu se pot amplasa sau depozita arme nucleare (pentru ca țara să nu devină țintă legitimă pentru bombardament nuclear). Așa s-a ajuns la faimoasa Declarație din aprilie 1964,³⁹ prin care șeful statului, Gheorghe Gheorghiu Dej enunța independența față de URSS, cu multiple implicații, inclusiv militare. Dar, ca o coincidență, în anul următor șeful statului a murit subit de cancer, iar în biroul său a fost găsită o sursă radioactivă.

³⁸ Ion Gavrilă Ogorescu, *Brazii se frâng, dar nu se îndoiesc*, vol. 1, Editura MARINEASA, Timișoara, 1993, pp.7-8.

³⁹ Colecția „Gheorghe Gheorghiu-Dej”, <http://arhivelenationale.ro/site/download/inventare/Gheorghe-Gheorghiu-Dej.-1901-1965.-Inv.-3146.pdf>, accesat la 15.09.2019.

Noul șef de stat, Nicolae Ceaușescu, a jucat de la început cartea naționalismului și a încercat să facă o serie de reforme. În anul 1968, a avut loc Revoluția Primăvara de la Praga⁴⁰, cu orientare de independență față de URSS. Trupele Tratatului de la Varșovia au invadat Cehoslovacia: un grup de armate din URSS, câte o subunitate din celelalte țări aliate, inclusiv un batalion din Bulgaria. Știind că România nu ar fi de acord, bulgarii au traversat țara noastră cu trenul, îmbrăcați civil, cu armele în bagaje, iar vama, care era supravegheată de Securitate, nu a vazut nimic nici la intrare nici la ieșire. După cum se discuta în epocă (*folclorul militar* era foarte dezvoltat pe atunci), acest episod a declanșat o serie de epurări în instituțiile de forță.⁴¹

Armata a luat în serios situația, s-a dat alarma de luptă la toate unitățile; să ne aducem aminte că inclusiv Institutul Medico-Militar (unitate necombatantă) avea misiunea de a apăra Gara de Nord, împreună cu Comenduirea Gării. Se spunea că în Bucovina ar fi existat încercări de pătrundere cu blindate și demonstrații de forță, care au fost întâmpinate cu foc, în limita Dreptului Internațional.⁴² Atmosfera de inconștiență eroică și declarațiile Occidentului, SUA și ale Chinei, au îndepărtat pericolul invadării României.

Anul 1968, a reprezentat o nouă viziune a apărării României: apărarea patriei de către întregul popor; comandantul suprem conducea armata și unitățile militare ale celorlalte ministere, serviciile secrete, formațiunile de gărzi patriotice și tineret din întreprinderi și instituții, coordona pregătirea teritoriului și a economiei pentru apărare, conform doctrinei tradiționale la români de *război al întregului popor*.⁴³ De fapt această doctrină era aplicată în Europa și de R.S.F. Yugoslavia și de Confederația Elvețiană. Armata română a fost din nou reorganizată, epurată, s-au schimbat uniforme

---

⁴⁰ Bianca Pădurean, *Pagini de istorie: „Primăvara de la Praga”*, disponibil la <https://www.rfi.ro/politica-100327-pagina-de-istorie-ani-primavara-praga>, accesat la 16.09.2019.

⁴¹ Relatarea col.(vet.razboi) Virgil Ordeanu, pe atunci ofițer de geniu în Ministerul Apărării Naționale.

⁴² Idem.

⁴³ Petre Opriș, *Doctrina militară a României, asemănătoare cu cea a Iugoslaviei*, disponibil la <https://jurnalul.ro/scinteia/special/doctrina-militara-a-romaniei-asemanatoare-cu-cea-a-iugoslaviei-519821.html>, accesat la 18 09 2019.

(revenind la tradiția franceză), s-au înființat unități noi, s-a continuat dotarea cu armament modern. S-au fabricat în țară tot armentul ușor, vehicule de transport, transportoare blindate, tancuri ușoare, mijlocii și grele, tunuri, rachete, avioane cu reacție, nave (culminând cu nava-amiral Crucișetorul România, devenit Distrugătorul Muntenia și în prezent Fregata Marășești), fortificații moderne, s-a modernizat învățământul militar. Industria de armament a fost dezvoltată, modernizată, s-a trecut la export de armament ușor și muniții în țările arabe, tancuri în Egipt, nave în Vietnam etc. În această perioadă, Armata română a fost în alarmă în timpul invaziei turce din Insula Cipru (1974) și a celei britanice din Arhipelagul Malvine (1982). Au fost organizate mari aplicații cu trupe, aviație și nave. Astfel, în 1988, a avut loc o aplicație care a durat din primăvară până în toamnă, în care marile unități ale Armatei 1 (Muntenia) ocupau poziții în Carpații Meridionali și treceau munții în ajutorul Armatei a 4-a (Transilvania) pentru a opri înaintarea unui inamic ipotetic prin Poarta Mureșului și Poarta Someșului, pentru ocuparea Transilvaniei. Această extraordinară desfășurare de forțe întrunite a fost făcută sub privirile admirative ale atașărilor militari acreditați la București și probabil că a modificat planurile de invazie a României.

În 1989, în situația internațională volatilă, când a început Revoluția română, Armata a intrat în alarma de exercițiu și nu în alarmă de luptă, chiar și atunci când agenți provocatori (probabil străini) au rănit sau ucis militari, iar în unele situații militarii au răspuns agresorilor. Un caz aparte a fost la Cluj-Napoca, unde alarma s-a dat și cu strigătul *Vin unгурii!*⁴⁴ Dar, când forțele de ordine au omorât manifestații, armata a pactizat cu aceștia și a trecut de partea revoluției.

De altfel, se spunea că *armata este brațul înarmat al poporului, iar securitatea este brațul înarmat al partidului.*⁴⁵ În mod firesc, armata a luptat fără excepție alături de popor, iar o parte a securității alături de autorități. Ministrul Apărării, gen. Vasile Milea, a replicat că armata nu trage în

⁴⁴ Relatarea col. medic Viorel Vlădău, pe atunci ofițer în Comandamentul Armatei a 4-a.

⁴⁵ Sorin Șerb, La Revoluție, protestatarii au fost uciși de Securitate, brațul înarmat cu mitraliere al PCR, Actualitatea românească, 02 februarie, 2019, disponibil la <https://romania.europalibera.org/a/la-revolutie-protestatarii-au-fost-ucisi-de-securitate-bratul-inarmat-cu-mitraliere-al-pcr/29747698.html>, accesat la 19.09.2019.

propriul popor și s-a sinucis (anunțul armatei era că a *fost sinucis*)⁴⁶. După cum se discuta în armată, au fost încercări de intrare în țară a unor unități sovietice. Două avioane de desant aerian au aterizat la Otopeni, dar au fost dezarmate și trimise înapoi sub escortă aeriană (au fost văzute de la Centrul de Instrucție a Artileriei Antiaeriene). Se spunea că ar fi fost capturați câțiva militari sovietici în zona Ministerului Apărării, iar uniforme și însemnele ar fi fost îngropate în cazarma Regimentului 1 Infanterie. Ofițeri de grăniceri au povestit că la Galați, unități din Armata 14 a URSS (cea destinată să ocupe la nevoie Istanbulul și strâmtoarea) au încercat să treacă granița, *pentru a veni în ajutorul revoluției*. Batalionul de grăniceri a ocupat poziție de luptă la pod, negociatorul le-a spus că podul este minat și nu permite trecerea, iar la răspunsul că vor trece prin vad, le-a spus că râul este minat și în amonte și în aval, și că oricum revoluționarii nu au nevoie de ei. Deci, la ordinul generalului Ștefan Gușă, șeful Marelui Stat Major, un batalion a blocat o Armată. Generalul Raul Buliga, comandantul Armatei 1 spunea: „*nu e nevoie să fii mai puternic decât inamicul, de multe ori este suficient să îi arăți că nu ești de acord cu el și te opui.*”⁴⁷

Din 1990, Armata română a fost din nou reorganizată, redusă drastic, s-au schimbat uniforme și dotari, doctrine, regulamente etc. În mod ciudat, gl. Ștefan Gușă a murit de cancer, gl. Victor Stănculescu, care își pusese piciorul în gips ca să nu participe la represiunea ordonată la Timisoara, de Ceaușescu, și mulți alți ofițeri, care au sprijinit revoluția, au fost judecați sau trecuți în rezervă, chiar și primul șef de stat postrevoluționar, Ion Iliescu a fost acuzat de genocid.⁴⁸

Au fost reluate campaniile externe, deoarece după terminarea celui de Al Doilea Război Mondial, nicio unitate română nu mai trecuse granița, decât la poligoanele de trageri cu rachete sol-sol, sol-aer și aer-sol din Kazahstan (URSS). Armata română a participat în premieră, cu Spitalul de campanie nr. 100 la Războiul din Golful Persic, în Arabia Saudita, în 1991. Acesta a fost încadrat sub numele de Romanian Field Hospital No 50

⁴⁶ Vasile Milea: „Ceausescu mi-a spus să trag în popor”, *Jurnalul Național*, 22 noiembrie 2004, disponibil <http://mobile.hotnews.ro/stire/1250266>, accesat la 20 09 2019.

⁴⁷ Afirmatie repetată în cadrul pregătirii militare la Comandamentul Armatei 1.

⁴⁸ Ondine Gherguț, Iliescu acuzat de genocid împotriva romilor din București, România liberă, disponibil la <https://romanalibera.ro>special>investigatii>iliescu-acuzat-de-genocid>, accesat la 20 09 2019.

ONMA (Others Nations Medical Assistance) din Forța Multinațională, în Operațiunea Granby (sub comandă britanică) din Operațiunea *Desert storm 1991*, care a urmat Operațiunii *Desert Shield 1990*. Comandantul britanic a caracterizat spitalul *old but good*. După terminarea războiului, spitalul a fost dislocat în Somalia și apoi în Angola. Au urmat misiuni militare multinaționale NATO, după misiunile americane de *peace making* (invazie) și de *peace keeping* (ocupație) în fosta Jugoslavie, Afganistan, Irak, Mali etc.

Concluzii

Această scurtă privire istorică a României și implicit a Armatei române, explică și resentimentele poporului român față de unii vecini, în special de Rusia țaristă, sovietică sau modernă, precum și de alții care au atacat România sau de cei care încearcă să profite de pe urma țării noastre.

Deși, nu de puține ori, Armata României a fost prinsă nepregătită în vârtoarea evenimentelor mondiale, printr-o dotare și echipare necorespunzătoare, în zbuțumata existență a națiunii române, ea a fost garantul integrității sale teritoriale și a suveranității ei naționale.

În conflictele mondiale desfășurate în Europa și pe teritoriul național, precum și în participarea la misiunile multinaționale ale Alianței Nord-Atlantice, Armata română, prin profesionalismul ostașilor săi și jertfele lăsate pe câmpurile de luptă, și-a făcut datoria și și-a câștigat respectul națiunii, din rândul căreia provine, precum și a aliaților săi.

Activitatea Armatei române, mai nou denumită Armata României, a contribuit decisiv la primirea României ca Partener NATO, iar în 2004 ca membru al Alianței Nord-Atlantice și, ulterior, ca membru în Uniunea Europeană.

Armata română a afirmat în conflictele mondiale și afirmă astăzi, puterea militară a României, în conflicte și de menținere a păcii în întreaga lume, printr-o participare notabilă, cu zeci de unități și subunități, cu mii de militari profesioniști voluntari, având zeci de militari căzuți la datorie, zeci de militari răniți și pierderi materiale importante, în tehnică de luptă și materiale, însumând costuri umane, material și financiare, fără perspectiva de a recupera acest sacrificiu prin avantaje economice.

Armata este astăzi un organism militar modern, comparabil cu al țării Alianței Nord-Atlantic, apt să dea o ripostă eficace oricărei agresiuni armate la adresa securității României și care și-a făcut și își va face datoria,

confirmând statutul de putere militară al României.

BIBLIOGRAFIE

- ACHIM G., „Revolte și consimțiri”, disponibil la <https://ro.scribd.com/doc/49480053/17602072-George-Achim-Revolte-Si-Consimtiri>, accesat la 12.09.2019.
- AVRAM A., *Războiul de independență, Historia*, disponibil la <https://www.historia.ro/general/articol/razboiul-de-independenta>, accesat la 06 09 2019.
- BĂLINIȘTEANU O., Misiunea Franceză, „o-bula-de-oxigen-pe un trup muribund”, în *Ziarul Lumina din 22 februarie 2018*, disponibil la: <https://ziarullumina.ro/interviu/misiunea-franceza-o-bula-de-oxigen-pentru-un-trup-muribund-130955.html>, accesat la 09.09.2019.
- BRIE M., HORGA I., *International Relations from the Balance of Powers to the end of the European Concer*, University of Oradea, Romania, PDF, dispoibil pe Internet, https://mpr.ub.uni-muenchen.de/MPPA_paper_44566.
- BUZATU G., „România sub imperiul haosului 1939-1945”, PDF, <https://ro.scribd.com/document/40429599/Romania-Sub-Imperiul-Haosului>, accesat la 12.09.2019.
- CALAFETEANU I., *Spolierea României la Tratatul de Pace de la Paris*, Historia, disponibil la: <https://www.historia.ro/sectiune-general/articol/spolierea-romaniei>, accesat la 15.09.2019.
- Campania din Balcani* (Primul Război Mondial), Wikipedia, disponibil la: [https://ro.wikipedia.org/wiki/Campania_din_Balcani_\(Primul_Razboi_Mondial\)](https://ro.wikipedia.org/wiki/Campania_din_Balcani_(Primul_Razboi_Mondial)), accesat la 10.09.2019.
- CEBOTARU L., București, Capitala de 150 de ani, *jurnalul.ro*, disponibil la <https://jurnalul.ro/155-de-ani-bucuresti-capitala-romaniei>, accesat la 05 09 2019.
- Cel mai greu an din Primul Război Mondial*, disponibil la <https://www.digi24.ro/special/campanii-digi24/triumful-unei-natiuni/cel-mai->

- greu-an-din-primul-razboi-mondial-620949, accesat la 10.09.2019.
- Colecția „Gheorghe Gheorghiu-Dej”, <http://arhivelenationale.ro/site/download/inventare/Gheorghe-Gheorghiu-Dej.-1901-1965.-Inv.-3146.pdf>, accesat la 15.09.2019.
- CONDURĂȚEANU B., *Bătălia pentru Galați. 12 ianuarie 1918*, România Digitală, disponibil la: <https://www.romaniadigitala.ro/blog/batalia-pentru-galati-12-ianuarie-1918/>, accesat la 10.09.2019.
- CORNEANU C-tin., *Armata română, consolidarea statului și afirmarea națiunii române*, disponibil la <https://www.aesgs.ro/armata-romana-consolidarea-statului-si-afirmarea-natiunii-romane-1/>, accesat la 11.09.2019.
- Cultura și civilizația dacică*, Wikipedia, disponibil la https://ro.wikipedia.org/wiki/Cultura_si_civilizatia_dacica, accesat la 02.09.2019.
- DAVID V.A., „Generalul Berthelot – un francez cu inimă de roman”, text extras din volumul *Studii de istorie a înălțării și declinului nației românești*, Editura TENPUS DACOROMÂNIA COMITERRA, București, 2006, pp. 449-476, disponibil la: <http://fscro.eu-generalul-berthelot-un-francez-cu-inima-de-roman>, accesat la 22.09.2019.
- Dictatul de la Viena drumul spre pierzanie, Istorie pe scurt*, disponibil la <http://www.istorie-pe-scurt.ro/dictatul-de-la-viena-drumul-spre-pierzanie>, accesat la 14.09.2019.
- Din Istoria Armatei Române (1948 – 1989) – Pagini uitate, pagini necunoscute*, disponibil la: www.rador.ro/ROMANIA/Istorie/orala, accesat la 17.09.2019.
- Efortul militar al României*, Muzeul Național, IV, pdf, București, 1978, pp. 25-33, disponibil la http://www.mnir.ro/wp-content/uploads/PDF/publicatii/muzeul_national/Muzeul-National-IV-1978.pdf, accesat la 06.09.2019.
- GHERGUȚ O., *Iliescu acuzat de genocid împotriva rromilor din București, România liberă*, disponibil la <https://romanalibera.ro/special-investigatii/iliescu-acuzat-de-genocid>, accesat la 20.09.2019.

- GIURCĂ I., „Epidemia de holeră din Bulgaria din anul 1913 - consecințe asupra armatei române”, în *Revista de Istorie Militară*, nr. 3-4/2013.
- GUȚĂ D., *Dacii din Arhivele Vaticanului. Cât adevăr ascunde cea mai bizară teorie a conspirației despre strămoșii noștri*, disponibil la https://adevarul.ro/locale/hunedoara/dacii-arhivele-vaticanului-adevar-ascunde-cea-mai-bizara-teorie-conspiratiei-despre-stramosii-nostri-1_59f34ba15ab6550cb88b08b7/index.html, accesat la 03.09.2019.
- GUȚĂ D., *Cât de întinsă a fost Dacia antică. Regele care i-a lărgit cel mai mult granițele, dar nu a reușit să aducă pacea în ținut*, disponibil la https://adevarul.ro/locale/hunedoara/cat-intinsa-fost-dacia-antica-regele-i-a-largit-mai-granitele-nu-reusit-aduca-pacea-tinut-1_593002815ab6550cb8aaea21/index.html, accesat la 02.09.2019.
- https://ro.wikipedia.org/wiki/Horia_Macellariu, accesat în 14.10.2019.
- Istoric, *Forțele Aeriene Române*, disponibil la http://www.roaf.ro/?page_id=121, accesat la 07 09 2019.
- Lupta de la Codrii Cosminului- cea mai mare victorie a lui Ștefan cel Mare asupra Poloniei*, disponibil la <http://www.istorie-pe-scurt.ro/lupta-de-la-codrii-cosminului-cea-mai-mare-victorie-a-lui-stefan-cel-mare-asupra-poloniei/>, accesat la 04.09.2019.
- MIHAEANU R., *17 iunie 1910 - Aurel Vlaicu - Primul zbor din istoria aviației române*, *România Militară*, disponibil la <https://www.rumaniamilitary.ro/17-iunie-1910-aurel-vlaicu-primul-zbor-din-istoria-aviatiei-romane>, accesat la 07 09 2019.
- MILEA V., „Ceausescu mi-a spus să trag în popor”, *Jurnalul Național*, 22 noiembrie 2004, disponibil <http://mobile.hotnews.ro/stire/-1250266>, accesat la 20.09.2019.
- MOISE G., *Campania armatei române în Ungaria*, disponibil la: <https://ro.historylapse.org/campania-armatei-romane-in-ungaria-in-primul-razboi-mondial>, accesat la 11.09.2019.
- OGOREANU I.G.ă, *Brazii se frâng, dar nu se îndoiesc*, vol. 1, Editura MARINEASA, Timișoara, 1993, pp.7-8.
- OPRIȘ P., *Doctrina militară a României, asemănătoare cu cea a Iugoslaviei*, disponibil la <https://jurnalul.ro/scinteia/special/>

- doctrina-militara-a-romaniei-asemanatoare-cu-cea-a-iugoslaviei-519821.html, accesat la 18.09.2019.
- PĂDUREAN Bianca, *Pagini de istorie: „Primăvara de la Praga”*, disponibil la <https://www.rfi.ro/politica-100327-pagina-de-istorie-ani-primavara-praga>, accesat la 16.09.2019.
- SAMBRA D.E., *Crucișătorul „Elisabeta”: Vasul amiral al Marinei Române înainte de Primul Război Mondial* (partea I – 1887-1893), *Historia*, disponibil la <https://www.historia.ro/sectiune-general/articol/crucisatorul-elisabeta-vasul-amiral-al-marinei-romane-inainte-de-primul-razboi-mondial-partea-i-1887-1893>, accesat la 07.09.2019.
- SITEANU E., „Semnificația urcării pe tron a regelui Carol I-ul”, în *Revista de Științe Militare*, Nr. 1(42), Anul XVI, 2016.
- ȘERB S., *La Revoluție, protestatarii au fost uciși de Securitate, brațul înarmat cu mitraliere al PCR*, *Actualitatea românească*, 02 februarie, 2019, disponibil la <https://romania.europalibera.org/-a/la-revolutie-protestatarii-au-fost-ucisi-de-securitate-bratul-inarmat-cu-mitraliere-al-pcr/29747698.html>, accesat la 19.09.2019.
- TAHSIN G., „*Românii și Otomanii în secolele XIV XVI*”, Editura Academiei Române, pdf., disponibil https://www.academia.edu/35409845/tahsin_gemil_romanii_si_otomanii, accesat la 05.09.2019.
- TILEA V.V., „Acțiunea diplomatică a României, nov. 1919 – Mart. 1920”, *Tipografia poporului Sibiu*, 1925, pp. 14-21, disponibil la: <http://dspace.bcuculuj.ro/handle/123456789/72885>, accesat la 11 09 2019.
- UNGUREANU D., „Condica vistieriei Țării Românești din perioada lui Constantin Brâncoveanu, 1694- 1703”, în *Studii și Materiale de Istorien Medie*, disponibil la: <http://www.cimec.ro/istorie/Condica-vistieriei-tarii-romanesti-Brancoveanu/index.html>, accesat la 04 09 2019.
- Unirea cea Mare de la 1918 - act românesc și european*, disponibil la: <https://www.politiadefrontiera.ro/ro/main/i-unirea-cea-mare-de-la-1918-act-romanesc-si-european-14739.html>, accesat la 11.09.2019.

Vizita suveranilor pe frontul Tisei, în *Ziarul Românul din 12 august 1919*, nr. 84, disponibil la: http://documente.bcuculuj.ro/web/bibdigit/-periodice/romanul/1919/BCUCLUJ_FP_P2581_1919_008_0084.pdf, accesat la 10.09.2019.

Voievozi români în lupta antiotomană, Google sites, disponibil la <https://sites.google.com/site/eivsite1/voievozi-romani-in-lupta-antiotomana>, accesat la 03.09.2019.

ZETU C., *Războaiele Balcanice*, disponibil la: <https://prezi.com/ycpect-kyhdko/razboaiele-balcanice/>, accesat la 09.09.2019.

